

Uit het WANDO JOURNAAL van juni 1970

Het boerenleven in vroeger tijd.

Het leven der boeren vele eeuwen geleden kenmerkte zich vooral door een grote afhankelijkheid van de kasteelheer, immers deze bezat alle landerijen, hij was grootgrondbezitter.

In de Middeleeuwen moesten de huismannen of huislieden, zoals de boeren toen genoemd werden, herendiensten verrichten: d.w.z. arbeid, met paard en wagen helpen, als een heer een weg of dijk aanlegde (hand- en spandiensten), woeste grond ontginnen, grachten schoonmaken en uitdiepen en ook oogsten.

Aan de heer moest geleverd worden: hout, turf, wol van de schapen, ganzen, eieren, boter, enz. Het jachtrecht maakte het de boeren zuur, want alleen de heer mocht jagen en kon daarbij ongehinderd het graan vernielen.

Het duivenrecht bepaalde, dat alleen de heer duiven mocht houden, soms duizenden. Hiervoor werden speciale stenen gebouwen opgetrokken, de zgn. duiventorens. De duiven pikten in enkele uren al het zaad van een pas gezaaide akker.

Het brouwrecht had alleen de heer. De boer moest zijn hop of gerst naar de brouwerij van de heer brengen en een deel van het bier als brouwloon achterlaten. En bier was de voornaamste drank, omdat thee en koffie nog niet in zwang waren en wijn te kostbaar was voor de arme plattelandbewoners.

In oorlogstijd, en hoe dikwijls nam de ridder geen deel aan allerlei bloedige twisten, moest iedere vrije man opkomen. Hij moest zelf voor zijn voedsel zorgen. Voor de kleine boertjes was dat een ondraaglijke last, want er werd alleen in de lente en in de zomer gevochten, juist als de boer op het land moest werken.

Zijn land bleef dus braak liggen en ze werden doodarm. Daarom gaven ze land en behuizing aan een heer, liefst aan een klooster, en werden zogenaamde horigen. Daarvoor kregen ze dan hout, wol, koren en wat ze verder nodig hadden.

Daarbij kwam nog de grote onveiligheid op het platte land door de vele rondtrekkende oorlogsbenden, vooral

gedurende de 80-jarige oorlog (1568--1648) toen deze streek frontgebied was.

Ook de godsdienstvervolging in de protestantse tijd was de reden, dat vele arme boertjes 's nachts over de grens vluchtten, dan waren ze in ieder geval van de godsdienstvervolging en zware belastingen af en hoefden ze 's nachts niet meer te waken met geladen geweer tegen dieven, brandstichters en rovers.

Omdat de arme boertjes slecht gevoed, slecht gekleed en slecht behuisd waren, was de bevolking sterk vatbaar voor ziekten. Zo stierven in het begin van de 17e eeuw in Oosterhout in 2 jaar tijds meer dan 2700 mensen aan de pest.

De protestanten gaven wel eens toe, dat het voor Brabant een zware tijd was, vooral de 17e eeuw. Een van hen schreef:

Ze moeten 14 à 15 uur per dag hard werken op het land, waar ze een korst hard brood en een kruik water mee nemen; 's avonds thuis bestaat de voeding uit roggemeel met water. Vlees aten ze zelden of nooit en ook heel zelden een stukje spek.

Dan waren er op het land ook nog de wolven plagen, die tot ver in de 18e eeuw voorkwamen. De naam Wolfshoef onder Teteringen en Wolfslaer onder Ginneken herinneren daar nog aan.

WOLF

Bron: wolgenin nederland.nl

In 1793 en 1794 werd Staats Brabant veroverd door de Fransen, die door de Fransgezinden (patriotten of keezen genoemd) met vreugde werden begroet. Onder de Fransgezinden waren veel katholieken, ook geestelijken, die vrijheid van godsdienst verwachtten.

De Brabantse boer kon weer een spaarpotje houden, wat vroeger onmogelijk was en tegen zeer lage prijzen kon men van de regering woeste grond krijgen om die te ontginnen.

Zoals de meeste dingen is ook het boerenleven de laatste halve eeuw ingrijpend veranderd. Vroeger was het een leven van zeer hard werken, grote soberheid en gehechtheid aan oude gewoonten. Men was zeer zuinig, ook op de kleren.

Een trouwjasje, die door de jaren groen was geworden, werd later mee naar het werk genomen om daar dienst te doen, hetzij als regenjas, hetzij tegen de kou.

In de zomer werden de koeien bij heet weer 's morgens vroeg uit de wei gestouwd naar de potstal en 's avonds weer terug. Kunstmest was vroeger onbekend en zo is de potstal eeuwenlang de plaats geweest vanwaar de bemesting van bouw- en weiland moest gehaald worden. Aan de potstal was veel en zwaar werk, vooral de mest uit de stal halen.

Het heen en weer stouwen van het vee naar de weiden gebeurde door eigen volk of kinderen van arbeiders, die daarmee een boterham verdienden. Was de productie van de potstal ontoereikend, dan werd er vloeimest van de huizen gebruikt, als men daarover kon beschikken.

In de tachtiger jaren van de vorige eeuw heeft de kunstmest de potstal langzaamaan overbodig gemaakt, zodat ze nu overal verdwenen is.

Het hooien was ook een zwaar werk en moest soms ver van huis gebeuren. De bovenarbeiders hadden in het begin der vorige eeuw een dagverdienste van 6 à 8 stuivers. In de hooitijd bij uitzondering wat meer en als ze dan gedurende die periode na onmenselijk lange werkdagen enkele tientallen guldens hadden verdiend, was het een goed jaar.

Bij het moeizame dorsen 's winters in de schuur (4 à 5 uur beginnen) werd wel eens 10 stuivers verdiend, de kost

en een roggebrood, een enkele maal bij bijzondere gelegenheden mik (wit brood) wat een hele traktatie was.

Vrije dagen bestonden er niet, alleen met vastenavond werd slechts het hoognodige gedaan.

Ieder hield een varken, de arbeiders ook een of meer geiten. Voor de varkens werd boekweit verbouwd, die ook werd gebruikt voor brood en pap.

Arnold Minjon †
Dorst